

Ball parlat de Serrallonga

Perafita

Ubicació

Comarca: Lluçanès
Lloc/Adreça: Nucli urbà de Perafita

Coordenades:

Latitud: 42.04211
Longitud: 2.10613
UTM Est (X): 426020
UTM Nord (Y): 4654838

Classificació

Número de fitxa 08160-66
Àmbit: Patrimoni immaterial
Tipologia Música i dansa
Estil / època: Modern
Segle XVIII
Estat de conservació Dolent
Notes de conservació: El ball es troba ben documentat però no s'ha recuperat.
Protecció Inexistent
Accés Sense accés
Ús actual: Sense ús
Titularitat Pública
Autoria de la fitxa Jordi Compte i Marta Homs
Data de registre de la fitxa: dc., 04/06/2008 - 02:00

Descripció

El ball parlat de Serrallonga de Perafita el més antic trobat fins ara i es troba datat abans de l'any 1750. L'encapçalament del primer foli del manuscrit en què es troba documentat és el següent: "Còpia del Ball de Serrallonga per dir diumenge de Carnestoltes per tot lo món escarriat comp és asaniat en la plasa de Perafita qu és de Llusanès, bisbat de Vigh i no de Sulsona". D'aquest ball es van trobar manuscrits vuit

folis, sis dels quals contenen un total de tres-cents setanta-sis versos. Segons els estudiosos, aquest ball de Perafita, té una gran semblança amb el ball de Campdevàrol (documentat l'any 1806), excepte en la introducció i alguns parlaments dels diferents bandolers són gairebé literals. També hi ha semblances amb els de Tona (1760), Pardines, al Ripollès i Gràcia, a Barcelona (1870). A Perafita, com en la majoria de versions, el parlament introductori el fa el fill del Serrallonga i la Joana, que aquí rep el nom de Bordegàs, mentre que a Campdevàrol s'anomena Bord. Aquest parlament inicial servia habitualment de presentació de la història i alhora reclamava l'atenció del públic. A part d'aquests personatges apareixen en aquesta versió altres bandolers que surten a moltes d'altres: Tallaferro, Xaco Panades, Petit Cornet o Rocamora. A la versió de Perafita hi ha força referències a la comarca on se situa l'acció, parlant concretament del Lluçanès ja en l'encapçalament, també al vers 110, d'Alpens i Sant Agustí (v.69), Santa Creu i Olost (v.314 i 315) a més de citar el bandoler oristanenc Rocaguinarda (v.54) (REIXACH i GARRICH : 2005). En aquesta versió però no hi ha cap referent a la música que acompanyava el ball.

Observacions:

Amb motiu de la troballa del manuscrit, des del Centre d'Estudis del Lluçanès es plantejà la possibilitat de recuperar-ne la representació i per això s'encarregà una proposta coreogràfica a la Montserrat Garrich; la proposta es troba en el llibre publicat en el capítol "Cap a la restitució. El ball de Serrallonga de Perafita. Estudi coreogràfic".

La imatge s'ha extret del llibre "Serrallonga, Déu vos Guard. Història, cultura i tradició del bandoler Jan sala, àlies Serrallonga. El ball parlat de Perafita (Lluçanès, s. XVIII)".

Història

L'any 1999, un membre del Centre d'Estudis del Lluçanès (CELL), Pere Mestre i Boix, va trobar un manuscrit d'un ball de Serrallonga a l'arxiu particular de la masia el Prat, de Sant Agustí de Lluçanès. Rellegint per damunt els fulls, va observar que parlava del bandoler Joan Sala, àlies Serrallonga, un dels personatges històrics més famosos, i protagonista, des de la seva mort, de nombrosos romanços, cançons i obres literàries diverses. El Centre d'Estudis del Lluçanès es va fer càrrec del manuscrit i es va posar en contacte amb una colla d'estudiosos per verificar-ne l'autenticitat i la importància del text. Al cap d'uns mesos es va confirmar que era, fins aleshores, el ball parlat més antic trobat a Catalunya, datat abans del 1750, i un dels que es situaven més al nord del país. Es va proposar fer un estudi exhaustiu del document des de diferents vessants i es va encarregar la feina a Xavier Torras, Francesc Massip, Lenke Kovács i Montserrat Garrich. Fruit d'aquesta investigació es va publicar un llibre que porta per nom "Serrallonga, Déu vos Guard. Història, cultura i tradició del bandoler Jan sala, àlies Serrallonga. El ball parlat de Perafita (Lluçanès, s. XVIII)".

El ball parlat de Serrallonga fou un dels balls més representats a les terres de parla catalana, i encara a inicis del segle XX era present en algunes poblacions. Massip i Kovács xifren en 83 les poblacions on consta que s'hi feia aquesta representació. L'estructura del ball consisteix en un diàleg que mantenen un grup de bandolers amb Serrallonga perquè els admeti a formar part de la seva quadrilla. Cadascun d'ells fa una representació i tot seguit, reben la resposta del seu cap. Depenent de les versions, hi ha escenes diverses en el seu desenvolupament i s'acaba també amb diverses possibilitats. És característic també que en algun moment de la representació es facin sonar trets a l'aire amb trabucs, pistolons o escopetes. La col·locació habitual sol ser en dues fileres o en rotllanes, enmig de les quals, a la part superior, hi trobem els personatges principals. Els protagonistes són en Serrallonga, la seva companya Joana, el seu fill i els bandolers més importants, que solen situar-se a prop seu. En el moment de parlar, aquests bandolers surten de la rotllana o filera i es situen davant dels protagonistes, discretament fent unes quantes passes cap al centre o fent una volta a tota la filera. Una vegada acabat el parlament tornen al seu lloc o al que han deixat els seus companys en produir-se un desplaçament de la filera cap a la presidència. Es situen a la filera

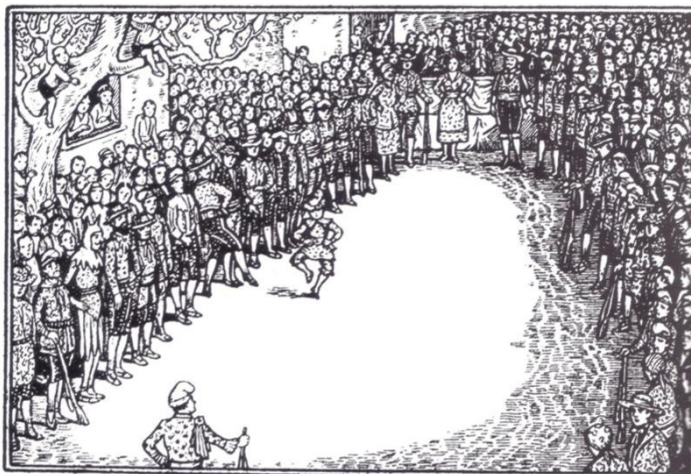
contrària i a l'altre extrem (REIXACH i GARRICH : 2005).

Bibliografia

GARRICH, Montserrat, KOVÁCS, Lenke, MASSIP, Francesc, TORRES, Francesc (2004). Serrallonga, Déu vos Guard. Història, cultura i tradició del bandoler Jan sala, àlies Serrallonga. El ball parlat de Perafita (Lluçanès, s. XVIII). Centre d'Estudis del Lluçanès i Ajuntament de Perafita.

REIXACH, Roser i GARRICH, Montserrat (2005). "El ball de Serrallonga de Perafita. Una proposta de recuperació a plaça". Caramella. Revista de música i cultura popular. Núm. XII, gener-juny de 2005.

Manuscrit: "Còpia del Ball de Serrallonga per dir diumenge de Carnestoltes per tot lo món esgarriat comp és asaniat en la plasa de Perafita qu és de Lluçanès, bisbat de Vich i no de Solsona".

Il·lustració del Ball de Serrallonga. Butlletí del Centre Excursionista de Gràcia, núm 101, Barcelona, 1933.